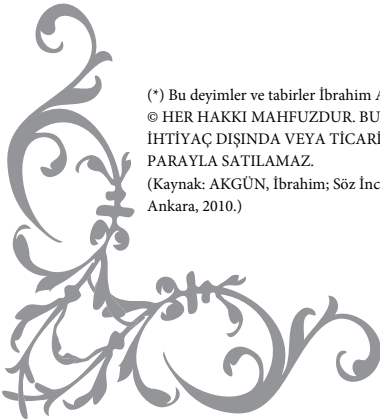

*“Kendi kendine etdüğün âdem,
Bir araya gelse edemez âlem”*

ETTİKLERİMİZ VE BULDUKLARIMIZ

BU BÖLÜMDE:

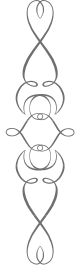
- **Kendimize ettiklerimiz**
- **Musibet bize lütf-i atadur**
- **Meydâne düşen kurtulamaz seng-i kazadan**

(* Bu deyimler ve tabirler Ibrahim AKGÜN'ün “Söz İncileri” isimli çalışmasından alınmıştır.

© HER HAKKI MAHFUZDUR. BURADA YER ALAN BİLGİLER KAYNAK BELİRTİLMEYEN KULLANILAMAZ, KİŞİSEL İHTİYAÇ DIŞINDA VEYA TİCARİ MAKSATLARLA KULLANILAMAZ, TEK VEYA BİRLEŞTİRİLEREK ÇOĞALTILIP DAĞITILAMAZ, PARAYLA SATILAMAZ.

(Kaynak: AKGÜN, İbrahim; Söz İncileri. (Osmanlı Şiirinden Seçmeler)Osmanlı Düşüncesinden Seçmeler-1. Kurtuba Yayınları. 496 sayfa. Ankara, 2010.)

"İyiliğin karşılığı iyilik
değil midir?"

Kendimize ettiklerimiz

332. *Aşka saldım ben beni pend olmayup bir dostdan
Hiç düşmen eylemez anı ki etdüm ben bana
Fuzûlî*

Bir dosttan öğüt almadan ben kendimi aşkın içine attım; (bunu yapmakla) hiçbir düşmanın bana yapamayacağı bir kötülüğü kendi kendime yaptım.

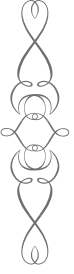
Keşke başkalarının bize yaptıkları kötülükleri düşündüğümüz kadar, kendimize yaptıklarımızı da düşünebilsek. Belki o zaman, kime daha çok kızmamız gerektiğini öğrenmiş olurduk. Ama kızmaktan çok öğrenmeyi ister bu mesele: Kişi, kendine yaptıklarından dolayı cezadan muaf mıdır? İnsan nefesine bakarsanız öyle ama gerçekte de öyle mi? İslam sorumluluk doktrinine göre değil. Kimden daha çok koruyalım kendimizi, başkalarından mı, yoksa kendi nefsimizden mi!?

333. *Belâ dildendir ol dildâr elinden dâdımız yoktur
Gönüldendir şikâyet kimseden feryâdımız yoktur
Nev'î*

(Yaşadığımız bu) bela dildendir (veya gönüldendir) gönümüzü çelen o dilberden bir şikâyetimiz yoktur; şikâyetimiz kimseden değil, (ancak) kendi gönlümüzdendir.

Eh, ne diyelim, şair kendi gönlüne mukayyet olamayınca, derdini de biliyor, dermanının nereden geleceğini de... Başka-

sından şikâyet etmiyor, medet ummuyor ama gönül bu, yine de ağlıyor!

334. *Bilirdim ben bu sevdâyı bile bile satın aldım*
Lâedri

335. *Dedi ki ne derde düşdüm eyvâh*
Kendim aradım da oldum âgâh
Şeyh Galib

Eyvah, eyvah ne dertlere düştüm! Bunu kendim arayarak buldum!

336. *Kelâm-ı nâ-sezâyı söyleyen nadim olur elbet*
Kişinin cekdiği gam itdüceği kârdandur hep
Fâzıl

Yersiz söz söyleyen elbette pişman olur; kişinin çektiği gam, hep yaptıklarındandır.

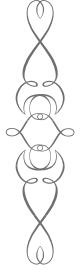
337. *Kendi kendine ettiğin âdem*
Bir yere gelse edemez âlem
Adlî

Bir insanın kendi kendine ettiğini bütün insanlar bir araya gelseler yapamazlar. (Hayatımızın düsturu, rehberi olması gereken basit ama paha biçilmez bir beyit. Kişinin, kendi başına türlü belâlar açmadan alması gereken dersin “GİRİŞ” kısmı. Ne mutlu anlayabilene!)

338. *Nevres beni düşürdü dile arzuy-i dil*
Hep çektiğim cihanda benim dil belâsıdır
Nevres

Ey Nevres, seni dile düşüren (yine senin) gönlünün arzularıdır; bu dünyada bütün çektiklerin gönül (nefs) belâsıdır. (Burada “dil” kelimesinin, birinci defa “dil,” ikinci defa “gönül,” üçüncü defa ise her iki anlamda kullanılmış olması gerekir.)

Musibet bize lütf-i atadur

339. *Aşkınla bana sıdk u safâ ver ya Rab
Her derdime dirdin ile devâ ver ya Rab
Hâletî*

Ya Rab! Aşkınla bana doğruluk, sadakat ve safa ver; her derdime derdin ile devâ ver.

Hâletî, derdine devayı, sıdk u safayı Allah'ın kendisine vermesini istediği dertlerde, belâlarda arıyor. Musibette kurtuluş arayan Hâletî, bu yolda ilerlemek için de şöyle yalvarıyor:

*Hakister-i dûzah-ı belâ kıl tenimi
Tek âyine-i dile cilâ ver yâ Rab
Hâletî*

Bedenimi belâlar cehenneminde yak, kül eyle; yeter ki (kalbimi günahlardan temizle, aklımı fikrimi çirkinliklerden arındır ve) gönlüme parlaklık ver.

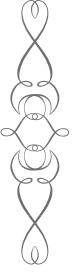
340. *Belâ Hak'dan bize lütf u atâdur
Hakikat sufilik incinmemekdür
Sun'ullâh-ı Gaybî*

(Başımıza gelen bir) bela bize Allah'ın bir lütfudur; gerçekten sufi olan böyle belalardan incinmez (hatta sevinir. Çünkü başımıza gelen bir iş - musibet - bizi çokça düşündürür, kendimize gelmemize yardımcı olur. Hatta belki sabretmesini bilirsek, musibet karşılığında günahlarımızın bir kısmı affedilir, Allahu âlem!)

Ayet: "Onlar ki; kendilerine bir musibet isabet ettiği zaman: Biz muhakkak ki; Allah içiniz (O'nun için yaratıldık) ve muhakkak O'na döneceğiz (ulaşacağız) dediler." (Bakara Suresi: 156)

341. *Dünyanın doktorları dertlerime çare bulamadılar
Sonunda divane gönlümün dermanını dertte buldum
Mevlânâ Halidi Bağdâdî*

Dertlerimden kurtulmak için doktor doktor gezip durdum ama doktorların hiç biri dertlerime bir çare bulamadı. Meğerse benim dermanım bizatihi dertlerimdeymiş. Yani dertlerim bana dermanmış. Çünkü bu dünyada rahat etmenin yolu dertsiz bir dünya hayatı değil, dert, sıkıntı ve elemle oğunlaşmak, temizlenmek ve arınmaktır. Gerçekte dünya halini de derde düşen, sıkıntı çeken daha iyi bilir. Meşhur deyimdir: Şeb-i Yeldayı müneccimle muvakit ne bilir; mübtelay-ı gama sor kim geceler kaç saat.²⁵

342. *Gâh olmuş esîr-i câh-ı mihnet*
Gâh olmuş azîz-i Mısır-ı devlet
Şeyh Galib

Kimi zaman belâ ve musibet kuyusunda tutsak düşmüş;
kimi zaman da baht Mısır'ına (baht ülkesine) vezir olmuştu.

343. *Haddizâtında kim olmazsa edîp*
Feleğin sillesi eyler te'dîp
Nâbî

Aslına bakarsan, kim ki edeple hareket etmezse; feleğin tokadı onu terbiye eder.

Yaratılışın sırrına vâkîf olanlar, haddi aşanların feleğin sillesiyle terbiye edildiğini bilirler. Böylece bir musibetle karşılaşan bir insan, onun niçin başına geldiğini düşünsün.

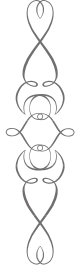
344. *Hakister-i dûzah-ı belâ kıl tenimi*
Tek âyine-i dile cilâ ver yâ Rab

Bedenimi belalar cehenneminde yak, kül eyle; yeter ki (kalbimi günahlardan temizle, aklımı-fikrimi çirkinliklerden arındır ve) gönül aynasına (gönlüme) parlaklık ver.

Tasavvufa göre belâ, sıkıntı, gam, keder kalbi çirkinliklerden temizler ve dünya sevgisinden uzaklaştırır. Çünkü mü-

25 *Beytin Farsça aslı: Furu mandend etibbayi cihan ez çare em âhir/ Be derdi yaftem derman dil-i divane-i hõrda*

min gelip geçici olan bu dünyaya bağlanmamalı, ona hakettiğinden fazla değer vermemelidir.

Ayet: “Başınıza her ne musibet gelirse kendi yaptıklarınız yüzündendir. O (Allah), yine de çoğunu affeder” (Şurâ Suresi: 30)

*345. Her zilletin elbette bir izzet var içinde
Seyret çeh-i Ken'ân'ı, ne devlet var içinde
Şeyh Gâlib*

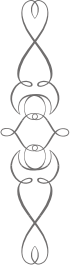
Küçük düşme gibi görünen hallerin içinde, elbette bir yücelik vardır; Kenan diyarında Yusuf'un atıldığı kuyuyu düşün ki ne büyük bir istikbal vardı içinde.

Hadis-i Şerif: Belanın en şiddetlisi peygamberlere, sonra velilere isabet eder.

Yusuf'un Hikâyesi: Yusuf (a.s.); İsrailoğullarına gönderilen peygamber. M.Ö. 1700–1600 yıllarında yaşamıştır.

Kardeşleri tarafından kuyuya atılmış, sonra oradan çıkarılıp Mısır'a köle olarak satılmıştır. Allah'ın kendisine bahsettiği kabiliyetlerle halk arasında ve Mısır saray erkânı nezdinde itibar kazanan Yusuf, Zeliha adındaki kadının ihtirası ve iftirası yüzünden zindana atılır. Yine, Allah'ın bahsettiği hünerlerle zindandan çıkan Hz. Yusuf, Mısır devlet idaresinde en üst kademeye yükseltilmiş ve kendisine çok güvenilerek devlet maliyesi teslim edilmiştir. Yusuf, vahiyle çeşitli hünerler öğretilen, saati ilk keşfeden kişidir. Yusuf'un hikâyesi, başına kötü işler gelen veya talihsizliklere uğrayan insanlara, başlarına gelenin bir imtihan olduğu, sabırlı olmaları ve gayret göstermeleri halinde bu hallerinden kurtulabileceklerini öğütlemek için anlatılır. Ne var ki, bu örnek göstermede hikâye, genellikle esas unsurlarından kopar. Bu unsurlar, Yusuf'un hayatında önemli yeri olan tevhid inancına bağlı kalmak, nefsine uymamak, ahlâklı bir hayat yaşamak, zindan kaçınmak, ahde vefa göstermek, emanete hıyanet etmemek, kendisine kötülük yapanları affetmek gibi yüksek vasıflardır. Hikâyenin daha önce bahsedilen unsurları ve bütün bu

saydıklarımız dilden dile dolaşarak bize kadar gelen şeyler değil, bizatihi Yusuf Suresi ile Kur'an'da haber verilen ve doğruluğundan şüphe duyulmayacak hususlardır. Üstelik insanların bu Sûreden gerekli dersleri çıkarmaları için Sûrenin başındaki ayetlerle dikkat çekilmektedir. **“Biz bu Kur'an'ı sana vahyetmemizle, en güzel kıssaları gerçek bir haber (kıssa) olarak sana aktarıyoruz, oysa sen, daha önce bundan haberi olmayanlardandın.”** (Yusuf Suresi: 12/3) Diğer taraftan; nefis hakkındaki, **“Ben nefsimi temize çıkaramam. Çünkü gerçekten nefis, -Rabbimin kendisini esirgemesi dışında- var gücüyle kötülüğü emredendir.”** ayeti bu Sûrenin 53. ayetidir.

346. *Keder mimarı sayesinde virâne evimi imar ettim
Seni anarak sonunda puthâneyi kâbeye çevirdim
Mevlânâ Halidi Bağdâdî*

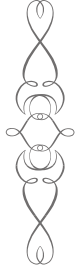
Bu beyitle ilgili Dîvân-ı Mevlânâ Halidi Bağdâdî, Sayfa 255'te şu güzel ifadeler yer alır: “Dünyanın meşgaleleriyle uğraşırken yıllarca ihmal ettiğim ve harabeye dönen gönül evimi (sana zikirle) güzelce yeniledim. Dünyanın hırsı, makam, mevki vb gönlümü dolduran putlardan seni anarak kurtuldum ve putlardan temizlenmiş Kâbe gibi yaptım.” Kalb nazargâh-ı İlâhidir. Onun için de onu mal, mülk, makam, mevki ve kibir gibi putlardan arındırmalı ve tertemiz bir halde tutmalıdır. Ama dünya hayatında varlık boşluk kaldırmaz. Bu yüzden de onu boş bırakmamalı, Allah sevgisi, Allah'a bağlılık ve Allah'ın azabından duyulan korku ve sürekli bunlarla meşgul ederek dolu tutmalıdır.²⁶

347. *Mukteza-yı hükm-ü kanun-i tabiat böyledir:
Düşmek üzre yıldırım ekser muallâ tak arar.
Lâedri*

Tabiatın yaratılış kanunlarının tecelli şekli böyledir; yıldırım bile düşmek için genellikle yüksek yerleri arar. (Onun için) musibetlerin yüksek şahsiyetleri bulmasına şaşma.

26 Beytin Farsça aslı: Be mi'mari ğemet nev sahtem vîrane-i hõrda/ Be yadet ka'be kerdem akibet buthane-i hõrda

Meydâne düşen kurtulamaz seng-i kazadan

348. *Âsûde olam dersen eger gelme cihâne*
Meydâne düşen kurtulamaz seng-i kazâdan
Ziya Paşa

Kederden ve sıkıntıdan uzak olayım dersen bu dünyaya gelme (gelmeseydin); (değil mi ki geldin bir kere), olacakların takdirinden kurtulamazsın (kabul edecek, katlanacaksın.)

349. *Çok mu namerdin felâketten selâmet bulması*
Herkesе gelmez belâ erbab-ı istihkak arar
Şair Eşref

(İyi yoldan bir yere varamadığı için) namerdin felaketten medet ummasını çok görme; (beladan bu kadar çok nemalanan kişinin kendisi de) belayı hak etmiştir. Bela herkese gelmez, onu hak edeni (müstehakını) arar, bulur.

350. *Hakk, kulundan intikamın, gene kul ile alır*
Bilmeyen ilm-i ledünnî, ânı kul etti sanır
Lâedri

Allah, (azgınlık yapan) kulunu yine kul eliyle cezalandırır; ilâhi sırrı bilmeyen onu insan etti sanır.

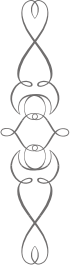
Ayet: “Başınıza her ne musibet gelirse kendi yaptıklarınız yüzündendir. O (Allah), yine de çoğunu affeder” (Şurâ Suresi: 30)

351. *Hakister-i dûzah-ı belâ kıl tenimi*
Tek âyine-i dile cilâ ver yâ Rab
Hâletî

Tenimi (bedenimi) belâlar cehenneminde yak, kül eyle; yeter ki gönül aynasına parlaklık ver, Allahım. (Yeter ki gönlüm çirkinliklerden temizle ve yücelt.)

352. *Mümin olanların çoktur cefası*
Ahirette vardır zevk u safası
Yûnus Emre

Ayet: "Her canlı ölecektir. Sizi, musibet veya nimetlerle deniyoruz. Sonunda Bize döneceksiniz." (Enbiya Suresi: 35)

*353. Yakûb gibi hüzn ile katlan bir iki gün
Bir gün haber-i Yûsuf-ı Kenan ere umma
Hoca Dehhani*

Yakup gibi bir süre üzüntüye katlan; (ama) günün birinde Ken'an ilinin Yusuf'unun geleceğinin haberini alacağını (da) bekleme.

Yûsuf-ı Ken'an: Hz. Yusuf. (Hz. Yusuf'un hikâyesi için bakınız: ETTİKLERİMİZ VE BULDUKLARIMIZ-Kendimize Ettiklerimiz)

Ken'an: Orta Doğu'da bugünkü İsrail'e yakın bir yer. Hz. Yakub'un ikamet ettiği bölge. Hz. Yusuf'un içine atıldığı kuyu Manevi âlem, melekût âlemi.

